

Nicolaas van Myra

Nicolaas was in de vierde eeuw bisschop van Myra, een stad die nu Demre heet, in het huidige Turkije. Hij wordt ook wel Nicolaas van Bari genoemd, want dit werd zijn belangrijkste vereringsoord vanaf de 11^e eeuw. Nicolaas is een van de meest geliefde heiligen van het christendom en door zijn eeuwenlange populariteit zijn er veel legendes verschenen. De rooms-katholieke kerk heeft zijn feestdag, 6 december (sterfdag), vanwege zijn onzekere historiciteit echter in 1969 van de heiligenkalender gehaald, al mag hij nog wel vereerd worden.

Wonderlijke legendes

Nicolaas zou al vanaf zijn geboorte zeer vroom zijn geweest en op vastendagen moedermelk geweigerd hebben. Er wordt verder verteld dat hij als volwassene veel bijzondere daden heeft verricht. Zo zou Nicolaas schippers gered hebben tijdens noodweer, graan bezorgd hebben aan de hongerende bevolking van Myra, een ontvoerd kind aan diens moeder terugbezorgd hebben en een ander kind voor de dood behoed hebben. Tevens waarschuwde hij enkele pelgrims die misleid waren door de godin Diana en hij zou aan keizer Constantijn I de Grote verschenen zijn om hem te bevelen drie onschuldig ter dood veroordeelden vrij te laten.

Vrijgevig en ultieme redder

Er zijn twee legendes die in het bijzonder invloed hebben gehad op de latere verering van Nicolaas. De eerste gaat over de keer dat hij een arme man drie gouden ballen (of geldbeurzen) toe wierp, zodat deze de bruidsschat van zijn drie dochters kon betalen. Dit verhaal gaf aanleiding tot de gewoonte om op zijn feestdag met snoepgoed te strooien en elkaar pakjes te geven. Een andere belangrijke legende is die over de redding van drie theologiestudenten die tijdens een hongersnood door een herbergier waren vermoord en in stukken gesneden. Het verhaal gaat dat de herbergier ze zelfs gepekeld had. Nicolaas zou de studenten weer samengevoegd hebben en tot leven hebben gewekt. Op vroege afbeeldingen staan die drie mannen afgebeeld in een kuip (pekelvat), maar kleiner dan de heilige. Hierdoor werden die drie figuren in latere afbeeldingen kinderen en daar haalt Nicolaas zijn reputatie als kindervriend vandaan.

Nicolaas als bisschop met de tobbe met drie kinderen

Nicolaas in beeld

Op afbeeldingen is Nicolaas meestal te zien in een bisschopsgewaad met een staf. De tobbe met drie mannen/kinderen erin is een belangrijk attribuut van hem. Hij is tevens te zien met drie meisjes, drie munten, drie gouden ballen, drie borden op een boek (de gouden ballen werden ook wel aangezien voor broden), drie scholieren aan zijn voeten die hij tot leven wekt, met een anker, boot en met een zwaard (beschermers van Rusland).

Een veelheid aan patronages

De lijst met landen, beroepen en onderwerpen waar Nicolaas de beschermheilige of patroon van is, is uitzonderlijk lang. Hij is bijvoorbeeld de patroon van Griekenland en Rusland, van Amsterdam, Luik, Berlijn en Venetië. Hij zou ook waken over onder andere bakkers, bankiers, kooplieden, onderwijzers, reizigers, steenhouwers, zeelieden, wevers, meisjes die wilde trouwen en vals beschuldigden. Ook is hij de heilige van de zee. Nicolaas is in onze provincie de patroon van de Der Aa-kerk in Groningen (een schipperskerk) en de Sint-Nicolaaskerk in Oosternieland.

Sinterklaasfeest

In Nederland wordt op 5 december het feest van Sinterklaas gevierd. Deze goedheiligman die met zijn knechten per boot uit Spanje komt om lekkers en cadeautjes uit te delen aan kinderen is uiteraard gebaseerd op Nicolaas van Myra. Door de tijd heen is dit waarschijnlijk gecombineerd met kenmerken van de Germaanse oppergod Odin. In mythes rijdt Odin namelijk rond op zijn paard Sleipnir en hij ziet en weet alles. Hij strafte en beloofde waar hij dat passend vond. En de roe van de Piet van Sinterklaas (misschien een reus of knecht van Odin) zou een vruchtbaarheidssymbool zijn.

♪ Wie zoet is krijgt lekkers,
wie stout is de roe! ♪

Bronnen

- Jo Claes, Alfons Claes, Kathy Vincke, *Beschermheiligen van de Lage Landen*, Leuven: Uitgeverij Davidsfonds, 2006.
- James Hall, *Hall's Iconografisch Handboek: Onderwerpen, Symbolen en Motieven in de Beeldende Kunst*, Leiden: Primavera Press, 2011.
- Stijn van der Linden, *De Heiligen*, Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact, 2002.
- Otto Derk Jan Roemeling, *Heiligen en Heren: Studies over het Parochiewezen in het Noorden van Nederland vóór 1600*, Leeuwarden: O.D.J. Roemening en de Fryske Academy, 2013.
- Bron afbeelding: Wikimedia Commons.

